

WOLF SZANDRA

Nemzetközi és Európai Magánjogi Tanszék

Témavezető: dr. Király Miklós tanszékvezető egyetemi tanár

A FELEK KÖZÖTT KIALAKULT GYAKORLAT ÉS A SZOKÁSOK SZEREPE A BÉCSI VÉTELI EGYEZMÉNY SZERINTI SZERZŐDÉSÉRTELMEZÉSBEN

Bevezetés

A gazdasági életben a nemzetközi adásvételi szerződések lehető legóvatosabb és legkörültekintőbb előkészítése ellenére gyakran merülnek fel problémák az egyes rendelkezések értelmezésével kapcsolatban. Az ilyen jellegű viták középpontjában értelmezési kérdések számtalan variációja állhat, amelyek közül ez a dolgozat a szakmai szokások, illetve a felek között kialakult gyakorlat szerződéses rendelkezések értelmezése során betöltött szerepével foglalkozik.

A nemzetközi adásvételi szerződések értelmezésével, valamint a szakmai szokások és a felek között kialakult gyakorlat szerepével kapcsolatos rendelkezéseket a Bécsi Vételi Egyezmény (a továbbiakban: „Egyezmény”) Általános Rendelkezések (II. Cím) című fejezete tartalmazza. A két rendelkezés szerkezetileg ugyan elkülönül egymástól, hiszen külön cikkben kaptak helyet, alapos értelmezésük és a nemzetközi joggyakorlat vizsgálata azonban arra enged következtetni, hogy a 8. cikk (3) bekezdés, amely szerint „[a] fél szándékának vagy az ésszerűen gondolkodó személy megítélésének meghatározása szempontjából megfelelően figyelembe kell venni az eset valamennyi jelentős körülményét, ideértve a felek közötti tárgyalásokat, a közöttük kialakított gyakorlatot, a szokásokat, valamint a felek ezt követően tanúsított magatartását” alkalmazásakor elengedhetetlen a 9. cikk figyelembe vétele, hiszen a 9. cikk határozza meg, hogy a feleket mily módon és mely szokások, illetve gyakorlat kötik.

Az összefüggés ténye egyértelmű tehát, mikéntje azonban a gyakorlatban még közel 40 évvel az Egyezmény elfogadása után is vitatott.

I. A felek szándékának értelmezése

A felek szándékának értelmezésére, illetve a szokások és felek közötti gyakorlat alkalmazására vonatkozó rendelkezések viszonyának vizsgálata előtt szükséges a 8. cikk rövid áttekintése.

Az Egyezmény 8. cikkének célja, hogy iránymutatást adjon a bíró vagy választottbíró számára a felek szándékának értelmezéséhez. A felek egyoldalú nyilatkozatainak, illetve

cselekedeteinek (például hallgatás) értelmezésén túl kiterjed magának a szerződésnek az értelmezésére is.¹

A 8. cikk szerkezetét tekintve az (1) bekezdése tartalmazza az ún. szubjektív szándék felderítésének szabályait, amely alapján az eljáró bíró vagy választottbíró akkor veheti figyelembe a fél szándékát, ha arról a másik fél tudott vagy tudnia kellett.² Amennyiben a másik fél ezt a szándékot nem észlelte, az (1) bekezdés nem alkalmazható, és „*az egyik fél nyilatkozatát vagy más magatartását úgy kell értelmezni, ahogy azt a másik félhez hasonló, ésszerűen gondolkodó személy azonos körülmények között értette volna.*”³ Azaz, ilyen esetben a 8. cikk (2) bekezdését kell alkalmazni, amelyet objektív értelmezésnek is neveznek, tekintettel arra, hogy nem az adott tranzakcióban szereplő konkrét fél, hanem az Egyezmény által megállapított sztenderd szerint körülírt személy, az ésszerűen gondolkodó személy szándékát vizsgálja. A 8. cikk (3) bekezdése lényegében a (2) bekezdésben megfogalmazott tesztet tölti meg tartalommal, azaz azt mutatja meg, milyen szempontokat kell figyelembe venni az ésszerűen gondolkodó személy tudattartamának vizsgálatakor.⁴ Nem zárható ki azonban alkalmazása a 8. cikk (1) bekezdésének alkalmazása során sem.⁵ Mivel a 9. cikk vizsgálata szempontjából e cikknek van jelentősége, e dolgozat a 8. cikk rendelkezései közül kizárólag a (3) bekezdés részletes elemzésére szorítkozik.

A 8. cikk (3) bekezdése szerint tehát a fél vagy az ésszerűen gondolkodó személy szándékának megértéséhez az eset valamennyi körülményét figyelembe kell venni. Az Egyezmény szerint ezek a körülmények magukban foglalják a felek tárgyalásait, a felek között kialakított gyakorlatot, a szakmai szokásokat, valamint szerződéskötést követő magatartását.⁶ A felsorolás nem taxatív⁷, így bármely egyéb körülmény vizsgálata megengedett, amennyiben az elősegíti a szándék felderítését, illetve értelmezését. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy pontosan mit kell érteni a felek közötti tárgyalások alatt. A szerződéskötést megelőző egyeztetésekre egyértelműen kiterjed a (3) bekezdés, korántsem ilyen egyértelmű azonban a szerződés megkötését követő tárgyalások esetében. Úgy vélem, hogy a felek ilyen egyeztetései is szükségszerűen a (3) bekezdés hatálya alá tartoznak – éppen úgy, ahogy a felek szerződéskötést követő magatartása is, amelyet azonban az Egyezmény szövege külön is nevesít –, hiszen árulkodó lehet a fél szándékának megállapításánál például a szerződés megkötését követően annak módosítására irányuló tárgyalás kezdeményezése.

Kérdésként merül fel, hogyan viszonyul a 8. cikk (3) bekezdéséhez a kereskedelmi ügyletekben gyakran alkalmazott ún. „*parol evidence*” vagy „*merger clause*” (magyarul: teljességi záradék), amelynek lényege, hogy annak alapján a szerződés írásbeli szövege tartalmazza a felek által megállapított valamennyi feltételt, azaz a felek szerződés megkötése

¹ DIGEST 2012. 55.

² *ibid.*

³ Switzerland 12 May 2006 Appellate Court Genève (Office furniture case), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060512s1.html> (2016. 06. 26.)

⁴ LOOKOFSKY 2000. 85. bekezdés

⁵ Germany 11 December 1996 Supreme Court (*Marzipan case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/961211g1.html> (2016. 06. 26.)

⁶ DIGEST 2012. 57.

⁷ SECRETARIAT COMMENTARY 6. pont

előtt tett nyilatkozatai, illetve magatartásai nem vehetők figyelembe a szerződés értelmezésénél.⁸ Az *ECEM European Chemical Marketing B.V. v. The Purolite Company* ügyben a Pennsylvania-i Szövetségi Kerületi Bíróság megállapította, hogy az Egyezmény maga nem tartalmaz *parol evidence* szabályt. Amennyiben a szerződés teljességi záradékot tartalmaz, abban az esetben is „a 8. cikk (3) bekezdése alapján valamennyi releváns körülményt figyelembe kell venni függetlenül attól, hogy a 8. cikk (1) vagy (2) bekezdése alkalmazandó-e.”⁹ Azaz, az *ECEM* ügyben a bíróság úgy találta, hogy a teljességi záradék nem akadályozza az Egyezmény 8. cikk (3) bekezdése alkalmazását. Az *MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino* ügyben az Egyesült Államok 11. Kerületi Szövetségi Fellebbviteli Bírósága ezzel ellentétes álláspontra jutott, hogy „az olyan ügyekben, amelyekben az Egyezményt kell alkalmazni, nincsen helye a *parol evidence* szabály alkalmazásának, tekintettel az Egyezmény 8. cikkére”.¹⁰ Látható tehát, hogy a különböző bíróságok ellentétes következtetésre jutottak, ami a fent említett két eseten túl számos más ügyben is előfordul. Álláspontom szerint amennyiben a felek szerződésükbe teljességi záradékot foglaltak, azzal lényegében hallgatólagosan ki kívánták zárni az Egyezmény 8. cikke szerinti értelmezést, ezért ilyen esetben nincsen helye a 8. cikk alkalmazásának.

A felek szerződéskötést követő magatartása tekintetében számos bíróság rámutatott, hogy annak szerepe lehet a fél szerződéses nyilatkozatának értelmezésében.¹¹ A *Packaging machine* ügyben a svájci Bazel Városi Polgári Bíróság egy svájci eladó és spanyol vevő között létrejött olyan szerződést értelmezett, amely nem tartalmazott a csomagológép hatékonysági fokára vonatkozó rendelkezést. A bíróság arra a megállapításra jutott, hogy mivel az eladó a vevőnél telepített csomagoló gép teljesítményére vonatkozó egyre csökkenő ajánlatait a vevő folyamatosan és konzisztens módon elutasította, úgy kell tekinteni, hogy a vevő az eredeti szerződéses ajánlatban ígért teljesítményre képes csomagoló gép megvásárlására kívánt szerződést kötni.¹²

II. A szakmai szokások

1. Az Egyezmény 9. cikkének alkalmazása

Az Egyezmény 9. cikke alapján a szokások kifejezett akaratkinyilvánítás útján vagy hallgatólagosan válhatnak a szerződésnek részévé.¹³ Az első eset az ún. szubjektív elméleten alapul, amely szerint a felek megállapodása következtében a szokást úgy kell tekinteni, mint a szerződés részét.¹⁴ Ezzel szemben a második esetben a szokásnak lényegében normatív erőt

⁸ DIGEST 2012. 57.

⁹ United States 29 January 2010 Federal District Court [Pennsylvania] (*ECEM European Chemical Marketing B.V. v. The Purolite Company*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/100129u1.html> (2016. 06. 26.)

¹⁰ United States 29 June 1998 Federal Appellate Court [11th Circuit] (*MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/980629u1.html> (2016. 06. 26.)

¹¹ DIGEST 2012. 58.

¹² Switzerland 8 November 2006 Civil Court Basil-Stadt (*Packaging machine case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/061108s1.html> (2016. 06. 26.)

¹³ CARR 2010. 70.

¹⁴ BOUT 1998. II.A pont

tulajdonít az Egyezmény, hiszen a szokás a felek akaratán és adott esetben tudtán kívül kötelező a felekre nézve. Ez az ún. objektív elmélet.¹⁵

(a) A szokás mint a felek szerződésének része

A 9. cikk (1) bekezdés szerint valamely szakmai szokás akkor lesz alkalmazható, ha a felek abban megállapodtak.¹⁶ Ahogyan arra az osztrák legfelsőbb bíróság a *Wood ügyben* rámutatott, a felek megállapodásának nem kell kifejezettnek lennie, utalással is szerződésük részévé tehetnek valamely szokást.¹⁷ A fentiekből következik, hogy kizárólag olyan szokás válhat a felek közötti szerződés részévé, amelyet mindkét fél ismert, azzal tisztában volt.¹⁸ Az Egyezmény alapján azon nem követelmény, hogy a felek részleteiben ismerjék az adott szokást, következésképpen elegendő, ha csupán a szokás létezésének, valamint a szerződés részévé válásának ténye ismert a felek számára.

A felek lényegében bármilyen szokást elfogadhatnak, amely ellenkező megállapodásig kötelező lesz a rájuk nézve. Mivel e bekezdés további követelmény nem támaszt, a szokásoknak nem kell széles körben ismertnek lenniük, lehetnek akár nemzeti vagy nemzetközi szintű szokások.¹⁹ Abban az esetben, ha a szokás olyan kérdést rendez, amelyre vonatkozóan az Egyezmény is tartalmaz rendelkezéseket, az ilyen rendelkezések csak hézagpótló jelleggel lesznek alkalmazhatóak, főszabállyá ugyanis a felek által követendő szokás válik.²⁰ A fenti *Wood ügyben* a bíróság elfogadta, hogy a felek által szerződés részévé tett „*Tegernseer Gebräuche*” a szállítmány átvételére és az esetleges hibáról történő értesítésre nyitva álló 14 napos határidő felülírja az Egyezmény erre vonatkozó szabályát, amely az átvételt és az értesítést nem köti adott határidőhöz.²¹ Megállapítható tehát, hogy a felek szerződési autonómiájukkal élve lényegében hallgatólagosan kizárhatják az Egyezmény bizonyos rendelkezéseinek alkalmazását (tipikusan például a szerződéskötésre, a szállítmány vizsgálatára, a hibáról való értesítésre vonatkozó szabályokat).

(b) A hallgatólagosan alkalmazandó szokás

Az Egyezmény 9. Cikk (2) bekezdése tartalmazza, miként válhat egy szokás hallgatólagosan, azaz a felek megállapodása hiányában a szerződés részévé. Az ilyen esetekre az Egyezmény szigorúbb feltételeket támaszt a szokásokkal szemben, kimondja ugyanis, hogy „*[e]llenkező megállapodás hiányában a feleket úgy kell tekinteni, mint akik szerződésükre vagy annak megkötésére hallgatólagosan alkalmazni rendelték minden olyan szokást, amelyet ismertek vagy ismerniük kellett, továbbá amely a nemzetközi kereskedelemben széles körben ismert, és amelyet a kereskedelem szóban forgó ágában használatos szerződéstípus körében*

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ LOOKOFSKY 2000. 89. bekezdés

¹⁷ Austria 21 March 2000 Supreme Court (*Wood case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000321a3.html> (2016. 06. 26.)

¹⁸ BOUT 1998. II.A pont

¹⁹ SÁNDOR – VÉKÁS 2005. 87

²⁰ LOOKOFSKY 2000. 90. bekezdés

²¹ *Wood case*, 8. bekezdés

rendszeresen alkalmazzák”.²² A hallgatólagos megállapodáshoz tehát három konjunktív feltétel szükséges: egyrészt a szokást a felek ismerték vagy ismerniük kellett, másrészt a szokás nemzetközileg széleskörben ismert, és végül a kereskedelem adott ágában adott szerződéstípus esetén rendszeresen alkalmazzák. A feltételeknek a szerződés megkötése pillanatában kell fennállniuk, új szokást a szerződésbe beemelni már csak a szerződés felek által történő módosítása esetén lehet.²³ A *Geneva Pharmaceuticals* ügyben az eljáró amerikai bíróság rámutatott, hogy amennyiben egy szokás egyébként megfelel a 9. cikk (2) bekezdés által támasztott feltételeknek, az automatikusan a felek szerződésének részévé válik, amennyiben kifejezetten nem zárják azt ki.²⁴

Az első feltétel tekintetében kifejezetten a feleknek kellett vagy kellett volna tudomással bírnia a szokás fennállásáról.²⁵ Azaz, elméletben előfordulhat olyan eset, amelyben valamely fél az adott szokást nem ismerte, az mégis alkalmazandó lesz a felek szerződésére, mert valamely okból habár tudnia kellett volna annak létezéséről, arról tudomással nem bírt. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy a tudomás hiányára a fél mely esetekben hivatkozhat annak érdekében, hogy a szokás alkalmazása alól mentesüljön, úgy vélem azonban, hogy az önhiba hiányának valószínűsítése szükséges. A fent hivatkozott *Wood* ügyben az osztrák bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a gyakorlatban ez kétféleképpen valósulhat meg: vagy úgy, hogy a felek üzletvitelének központja azonos földrajzi régióban helyezkedik el, vagy úgy, hogy a felek huzamosabb idő óta üzleti kapcsolatban állnak egymással. A *Wood* ügyben német eladó és osztrák vevő szerződött, így a bíróság következtetése helyesnek mondható, valójában azonban semmi nem zárja ki azt, hogy a világ két ellentétes felén működő társaság számára ismert legyen ugyanaz a szokás, és ily módon a szerződés részévé váljon.

A szokás nemzetközileg széles körben ismert jellegét illetően természetesen nem elvárás egyfajta univerzális tudomás, nem terjed ki azonban a 9. cikk (2) bekezdése a kizárólag belföldi tranzakciókra alkalmazandó szokásokra.²⁶ A *BP Oil International v. Empresa Estatal Petroleos de Ecuador* ügyben az 5. Kerületi Szövetségi Bíróság megállapította, hogy „az *Incoterms* az Egyezmény 9. cikk (2) bekezdése folytán az Egyezmény része, tekintettel arra, hogy habár nem világszerte használt, a nemzetközi kereskedelemben nagyon jól ismert szokásnak tekinthető.”²⁷ Ennek a felfogásnak némileg ellentmond, hogy az Egyezmény maga is tartalmaz a szállításra vonatkozó rendelkezéseket, amelyektől a felek eltérhetnek, amennyiben kikötik az *Incoterms* alkalmazását. Johnson szerint ezért helytelen az az álláspont, amely szerint az Egyezmény szövegének részét képezi az *Incoterms*.²⁸ Az adott szokással szemben nem elvárás, hogy az valamennyi iparágban, univerzálisan alkalmazandó legyen, elegendő az, ha az adott iparágban rendszeresen alkalmazzák.²⁹ Az adott iparágon

²² Egyezmény 9. cikk (2) bekezdés

²³ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 189.

²⁴ United States 10 May 2002 Federal District Court [New York] (*Geneva Pharmaceuticals Tech. Corp. v. Barr Labs. Inc.*), 25. bekezdés, <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020510u1.html>, (2016. június 25.)

²⁵ DIGEST 2012. 66.

²⁶ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 190-191.

²⁷ United States 11 June 2003 Federal Appellate Court [5th Circuit] (*BP Oil International v. Empresa Estatal Petroleos de Ecuador*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/030611u1.html>, (2016. június 25.)

²⁸ JOHNSON 2004. 379-430.

²⁹ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 190. o.

belüli ismertség azonban szűken értelmezendő, az adott iparágban tevékenykedők többségének ismernie kell, nem lehet jelentős számú személyek körében ismeretlen.³⁰

Végül, a harmadik feltétel esetében, amely szerint a szokást rendszeresen alkalmazzák egy adott szerződéstípus tekintetében, fontos elhatárolni a szokás ismeretét és rendszeres használatát. Előfordulhat, hogy valamely fejlődő országban ismert egy szokás, azonban az eltérő körülmények miatt azt rendszerint nem alkalmazzák. Ez esetben a szokást nem lehet automatikusan figyelembe venni.³¹

Felmerül a kérdés, hogy a szokás alkalmazására és tartalmára a félnek kell hivatkoznia, vagy azt a bíróság hivatalból is figyelembe veheti. Amennyiben a fél sikerrel bizonyítja a szokás létezését, annak meghatározása, hogy az a felek szerződésére alkalmazandó-e, már a bíró feladata.³² Bonell szerint e tekintetben eltérő eredmény születhet attól függően, hogy az ügyet rendes bíróság vagy választottbíróság bírálja el, tekintettel arra, hogy számos választottbírói intézmény szabályzata kifejezetten megengedi vagy akár kötelezővé teszi az eljáró választottbírák számára a releváns szokások figyelembe vételét a döntés meghozatalakor.³³

2. A szokások szerepe a felek szerződéses nyilatkozatának értelmezésében

Az Egyezmény 8. cikk (3) bekezdése szerint a felek szerződéses nyilatkozatainak értelmezésénél – más egyéb tényezők mellett – figyelembe kell venni a szakmai szokásokat. Felmerül tehát a kérdés, hogy a gyakorlatban miként viszonyul egymáshoz a 8. cikk (3) bekezdése és a 9. cikk. Mivel a 9. cikk (1) bekezdése a felek által a szerződés részévé tett szokásokról rendelkezik, amely lényegében bármely jogszabállyal nem ellentétes szokást (akár nemzetit, akár nemzetközit) magában foglalhat, így ennek a bekezdésnek a 8. cikk (3) bekezdésével való viszonya – a szokások tekintetében legalábbis – nem igényel további elemzést. A 9. cikk (2) bekezdése esetében már korántsem ilyen egyértelmű a helyzet, meg kell vizsgálni, hogy az abban támasztott feltételeket követni kell-e abban az esetben, ha a 8. cikk (3) bekezdése segítségével kerül sor a szerződéses nyilatkozat értelmezésére.³⁴ A két rendelkezésnek alapvetően eltérő a funkciója, hiszen amíg a 8. cikk (3) bekezdés célja a szerződés értelmezési hézagainak kitöltéséhez iránymutatás nyújtása, addig a 9. cikk (2) bekezdése éppen konkrét megoldásokat kínál, amellyel leszűkítené a 8. cikk (3) bekezdésének alkalmazását.³⁵ Egyes szerzők szerint az Egyezmény szokásokra vonatkozó rendelkezéseinek eleve nem normatív, hanem csupán kiegészítő szerepük van a szerződés értelmezéséhez, így a gyakorlati alkalmazás során nem merül fel konfliktus a két rendelkezés között.³⁶ Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a 8. cikk (3) bekezdése jóval tágabb, hiszen abba

³⁰ *ibid.*

³¹ BOUT 1998. II.E pont

³² BONELL 1987. 3.3 pont

³³ *ibid.*

³⁴ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 169.

³⁵ *ibid.*

³⁶ HUBER 1979. 432-433.

nemcsak a nemzetközi, hanem a nemzeti, sőt, adott esetben egészen lokális szokások is beletartoznak.³⁷

A 9. cikk alapvetően magának a szerződésnek a szokással való kiegészítéséről rendelkezik, míg a 8. cikk (3) bekezdés funkciója a szerződéses nyilatkozat mögötti szándék felderítése és értelmezése.³⁸ Ebből eredően konfliktust jelenthet a két cikk között az, hogy míg a 9. cikk (2) bekezdése esetében követelmény, hogy mindkét fél tudomással bírt az adott szokásról, addig a 8. cikk (3) bekezdés alkalmazásánál adott esetben olyan szokások vizsgálata is fontos lehet, amelyeket csak a nyilatkozattevő fél ismert, a másik fél azonban nem.³⁹

Összefoglalva a fentieket, megállapítható, hogy a 8. cikk (3) bekezdés és a 9. cikk (2) bekezdés egymással szűkebb-tágabb viszonyban áll: amennyiben a 8. cikk (3) bekezdésében említett „szokásokat” úgy értelmeznénk, hogy azok megegyeznek a 9. cikk (2) bekezdésben kifejtett szokásokkal, jelentősen leszűkülne a 8. cikk (3) bekezdésének alkalmazási köre. Ennek okán habár érdemes lehet a 9. cikk (2) bekezdésében foglalt szokás definíciót iránymutatásul szem előtt tartani a 8. cikk (3) bekezdés szerinti szerződés értelmezéskor, nem szabad pusztán az abban foglalt konjunktív feltételekre szorítkozni.

III. A felek között kialakított gyakorlat

1. A felek közötti gyakorlat jelentése

A 9. cikk (1) bekezdés szerint a felek szerződésének részét képezi a felek között kialakított gyakorlat. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy pontosan mit ért felek közötti gyakorlat alatt.⁴⁰ Honnold szerint a „*gyakorlat olyan magatartások sorozata, amelynek következtében kialakul egy elvárás arra vonatkozóan, hogy ezt a magatartást a jövőben is követni fogják*”.⁴¹ A gyakorlat tehát szükségképpen az adott felek között jön létre, és kizárólag rájuk nézve bír precedens értékkel. Definíció hiányában a gyakorlat tartalmát az Egyezményt alkalmazó nemzeti bíróságok és választottbíróságok értelmezték.

Mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy hasonlóan a szokásokhoz, a gyakorlat esetében sem szükséges, hogy a felek kifejezetten a szerződésük részévé tegyék, hallgatólagosan is alkalmazhatóvá válhat⁴², és amennyiben a felek nem kívánják valamely gyakorlat alkalmazását, úgy érdemes kizárniuk azt a szerződés megkötésekor.⁴³ A *Pizza carton ügyben* egy német bíróság kifejtette, hogy tekintettel arra, hogy a gyakorlat bizonyos idő óta fennálló és meghatározott gyakorisággal jelentkező magatartás, két korábbi szállítmány során tanúsított magatartás még nem minősül a felek között kialakult gyakorlatnak, ahhoz legalább három-négy korábbi példa szükséges.⁴⁴ Egy kínai bíróság ennél jóval szigorúbban úgy vélte a

³⁷ SÁNDOR – VÉKÁS 2005. 85.

³⁸ *ibid.*

³⁹ *ibid.*

⁴⁰ DIGEST 2012. 66.

⁴¹ HONNOLD 1999. 116. bekezdés 2. pont

⁴² Wood ügy

⁴³ Geneva Pharmaceuticals ügy

⁴⁴ Germany 13 April 2000 Lower Court Duisburg (Pizza cartons case), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000413g1.html> (2016. 06. 26.)

Possehl ügyben, hogy a felek között kialakult gyakorlattá akkor válik egy magatartás, ha korábban tizenkét ügyletet kötöttek ugyanazon felek.⁴⁵ A *White urea* ügyben egy svájci bíróság úgy találta, hogy nem fogadható el gyakorlatként, ha a felek a korábbi szerződéseiket egy időben kötötték, még akkor sem, ha két egyébként különálló szerződésről van szó.⁴⁶

Egységes tehát a gyakorlat abban, hogy bizonyos gyakoriság és idő szükséges a gyakorlat kialakulásához, eltérő döntések születtek azonban azzal kapcsolatban, hogy pontosan hány korábbi magatartásra van szükség. Ennek eldöntésére esetről esetre kerülhet sor, a korábbi magatartások számán kívül a felek között fennálló üzleti kapcsolat hosszának, a szerződés megkötését megelőző egyeztetések, tárgyalások és egyéb körülmények figyelembe vételével.

A gyakoriságon és az időn túl fontos, hogy a felek tudata átfogja, hogy gyakorlatot hoznak létre, azaz hogy a jövőben az adott magatartásnak megfelelően fognak eljárni.⁴⁷ Nem jöhet tehát létre gyakorlat a felek között akkor, ha valamelyik fél nem ismeri fel, hogy a magatartások sorozata a későbbiekben eljárásuk elemévé válik. Például ha a vevőnél az áru átvétele és megvizsgálása után valamilyen külső ok miatt (például az összes alkalmazott megfertőződik egy betegség folytán, és ezért be kell zárni az irodát 3 hétre) csak 3 hét múlva küld értesítést az áru hibájáról, nem lehet azt a következtetést levonni, hogy az adott magatartásra a gyakorlat kialakítása céljából került sor. Hasonlóan a gyakoriság kérdéséhez, az eljáró bíróságoknak és választottbírói tanácsoknak esetről esetre kell meg vizsgálnia a felek tudattartalmát, és dönteni arról, hogy e tekintetben fennállnak-e annak feltételei, hogy valamely korábbi magatartást gyakorlattá minősítsenek.

Hasonlóan a 9. cikk (1) bekezdés alapján a szerződés részévé tett szokásokhoz, a felek között kialakult gyakorlat elsőbbséget élvez az Egyezmény más rendelkezéseivel szemben.⁴⁸ Felmerül a kérdés, hogy mi történik akkor, ha a felek által kialakított gyakorlat ellentétes valamely szakmai szokással. Ilyen esetben a felek autonómiájának alapján feltehető, hogy a fél szerződési nyilatkozatának értelmezése során a felek által kialakított gyakorlat kerül előtérbe a 9. cikk (2) bekezdés szerinti szokással szemben, jelenleg nincsen azonban a két cikk viszonyára vonatkozóan egységes álláspont.⁴⁹

2. A felek közötti gyakorlat szerepe a szerződésértelmezésben

Az Egyezmény 8. cikk (3) bekezdése a szakmai szokásokon kívül utal a felek között kialakított gyakorlatra mint a fél szerződési nyilatkozata mögött húzódó szándék vizsgálata során figyelembe veendő tényezőre. Míg a szokások esetében a 8. cikk (3) bekezdésnek a 9. cikk (1) bekezdéssel való viszonya egyértelmű, a felek között kialakított gyakorlat tekintetében kérdésként merül fel, hogyan értelmezhető a felek között kialakult gyakorlat

⁴⁵ China 2005 Guangdong High People's Court [Appellate Court] (*Possehl (HK) Limited v. China Metals & Minerals Import & Export (Shenzhen) Corporation*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050000c2.html> (2016. 06. 26.)

⁴⁶ Switzerland 3 December 1997 Civil Court Basel (*White urea case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/971203s2.html> (2016. 06. 26.)

⁴⁷ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 186.

⁴⁸ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 186.

⁴⁹ SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 187.

abban az esetben, ha a felek először kötnek egymással szerződést. A szokások esetében a korábbi interakció hiánya nem jelenti akadályát a bekezdés alkalmazásának, a felek között kialakult gyakorlat azonban nevéből eredően is feltételezi, hogy a felek korábban már valamilyen formában és több alkalommal kapcsolatban álltak egymással.

Maga a 8. cikk (3) bekezdése utal arra, hogy a fél szándékának meghatározásakor figyelembe kell venni a szerződés megkötését megelőző, a felek közötti tárgyalásokat. Az egyeztetések általában csak egy-egy kisebb részét érintik a későbbi szerződésnek (például valamely határidőtől történő eltérés), előfordulhat azonban, hogy azok a szerződés egész tartalmára kihatnak⁵⁰, így fokozott jelentőséggel bírhatnak. A *Propane ügyben* az osztrák legfelsőbb bíróság megállapította, hogy a félnek a szerződéskötést megelőző tárgyalások során fennálló szándéka felek közötti gyakorlattá válhat már a köztük fennálló üzleti kapcsolat kezdetén is, így már a felek első szerződésének is részét képezheti, ennek azonban feltétele, hogy a másik fél ezt a körülményt felismerje.⁵¹ A bíróság a *Propane ügyben* arra a következtetésre jutott, hogy keretszerződés megkötésére irányuló ajánlat elutasítása magában foglalta az általános szerződési feltételek elfogadására vonatkozóan kialakítani kívánt gyakorlat elutasítását.⁵² Közel tíz évvel később hasonló álláspontra helyezkedett az osztrák legfelsőbb bíróság a *Tantum ügyben*, amikor megállapította, hogy „a 9. cikk szerinti „gyakorlat” valamely fél szándékait is magában foglalhatja, amelyekben a felek kifejezetten nem állapodnak meg, és amelyek a szerződéskötést megelőző tárgyalások során merültek fel. Ilyen esetben azonban az eset körülményeiből egyértelműnek kell lennie a másik fél számára, hogy a fél csak ilyen nagyon egyéni feltételek mellett vagy csak bizonyos formában hajlandó hasonló ügyleteket kötni.”⁵³

A fentiek fényében megállapítható, hogy a 8. cikk (3) bekezdés és a 9. cikk (1) bekezdés egymással nem ellentétesek, a körülmények gondos mérlegelése mellett a két rendelkezés egymást kiegészíti, és mivel a felek autonómiája kiterjed bármilyen gyakorlat létrehozására, a 8. cikk (3) bekezdése szerint „szokás” kifejezést gyakorlatilag bármilyen jelentéssel feltölthetik a felek.

IV. Záró gondolatok

A 8. cikk (3) bekezdés és a 9. cikk összevetése és vizsgálata után jól látható, hogy az Egyezmény e két rendelkezése között egyértelmű interakció figyelhető meg. A két bekezdés viszonya felfogható szűkebb-tágabb viszonyként, de éppen így értelmezhető úgy is, hogy egyik rendelkezés a másik kiegészítésére szolgál.

A kérdésben sem az Egyezménnyel foglalkozó kommentátorok, sem pedig az Egyezményt a gyakorlatban alkalmazó bíróságok és választottbírói tanácsok nem tudtak egységes

⁵⁰ BONELL 1987. 2.1.1 pont

⁵¹ Austria 6 February 1996 Supreme Court (*Propane case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960206a3.html> (2016. 06. 26.)

⁵² SCHLECHTRIEM – SCHWENZER 2010. 168.

⁵³ Austria 31 August 2005 Supreme Court (*Tantum case*), <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050831a3.html> (2016. 06. 26.)

álláspontot kialakítani. Úgy vélem, ennek oka abban rejlik, hogy csakúgy, mint ahogyan minden ember más és más, minden egyes tranzakció különböző. Számtalan más tényező mellett különbözővé teszi a felek személye, a tranzakció tárgya, az adott iparág jellemzői és természetesen a körülmények, s éppen ezért a 8. cikk (3) bekezdés és a 9. cikk kapcsolatának természete esetről esetre vizsgálendő, és az adott eset minden körülményét figyelembe véve határozható meg.

Felhasznált irodalom

BONELL, Michael Joachim, *in* Commentary on the International Sales Law, Giuffrè: Milan (1987), 103-115. <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bonell-bb9.html> (2016. 06. 26.)

BOUT, Patrick X.: Trade Usages: Article 9 of the Convention on Contracts for International Sale of Goods <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bout.html> (2016. 06. 26.)

CARR, Indira: International trade law. Routledge-Cavandish 2010. Negyedik kiadás

HONNOLD, John O.: Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, 3rd edition (1999), 116. Paragrafus (2), <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/ho9.html> (2016. 06. 26.)

HUBER: Der UNCITRAL-Entwurf eines Übereinkommen für internationale Warenverkaufverträge, 43 *RabelsZ* 413, 432-433 (1979). In: Gyula EÖRSI: International Sales: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Matthew Bender (1984), Ch. 2, pages 2-1 to 2-36, published in Galston & Smit ed. <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/eorsi1.html> (2016. 06. 26.)

JOHNSON, Willian P., Analysis of INCOTERMS as Usage under Article 9 of the CISG, in: 35 *University of Pennsylvania Journal of International Law* (2004/2) 379-430., <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/johnson02.html#119> (2016. 06. 26.)

LOOKOFSKY, Joseph: The 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. In: J. Herbots editor / R. Blanpain general editor, *International Encyclopaedia of Laws – Contracts*, Suppl. 29 (December 2000) 1-192., <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/lookofsky.html> (2016. 06. 26.)

SÁNDOR Tamás – VÉKÁS Lajos: Nemzetközi Adásvétel. A Bécsi Vételi Egyezmény kommentárja. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2005.

SCHLECHTRIEM, Peter – SCHWENZER, Ingeborg: *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, Oxford University Press, Third Edition, 2010

Secretariat Commentary, Guide to CISG Article 8, <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/secomm/secomm-08.html> (2016. 06. 26.)

UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods, 2012, <http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG-digest-2012-e.pdf> (2016. 06. 26.)

**THE ROLE OF USAGES AND PRACTICES ESTABLISHED BETWEEN THE PARTIES
IN THE INTERPRETATION OF CONTRACTUAL INTENT IN ACCORDANCE WITH THE
PROVISIONS OF THE UN CONVENTION ON THE INTERNATIONAL SALE OF
GOODS**

Despite the careful and long preparation process of international sale of goods contracts, a high number of disputes arise regarding their interpretation. Among the endless variations of interpretation issues, this paper seeks to analyze the role of usages and practices established between the parties as set out in Article 9 of the CISG during the interpretation of the parties' intent under Article 8 of the CISG. The first part of the paper provides a brief overview of the goal and the application of Article 8 of the CISG with particular attention to Article 8(3). The second part deals with the usages: it explains the difference between usages as contractual provisions (Article 9(1)) and usages followed by the parties even in case they have not agreed on their application (Article 9(2)) and reveals the relationship between Article 8(3) and Article 9(2) of the CISG. Finally, in the third part, after a brief overview regarding the meaning of practices established between the parties, the paper analyses the way parties' practice can be interpreted when looking into the parties' intent under Article 8(3) of the CISG.